

DOMSTOLENS BESLUT
den 25 mars 1996 *

I mål C-137/95 P,

Vereniging van Samenwerkende Prijsregelende Organisaties in de Bouwnijverheid m. fl., företrädda av advokaten L. H. van Lennep, Haag, och advokaten E. H. Pijnacker Hordijk, Amsterdam, med delgivningsadress i Luxemburg hos advokatbyrån L. Frieden, 6, avenue Guillaume,

klagande,

angående överklagande av en dom meddelad den 21 februari 1995 av Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt i mål SPO m. fl. mot kommissionen (T-29/92, REG s. II-289), i vilket det förs talan om upphävande av denna dom,

i vilket den andra parten är:

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av B. J. Drijber, rättstjänsten, i egenskap av ombud, biträdd av advokaten P. Glazener, Amsterdam, med delgivningsadress i Luxemburg hos C. Gómez de la Cruz, rättstjänsten, Centre Wagner, Kirchberg,

meddelar

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden G.C. Rodríguez Iglesias, avdelningsordförandena C.N. Kakouris, D.A.O. Edward, J.-P. Puissochet och G. Hirsch samt domarna

* Rättegångsspråk: nederländska.

G.F. Mancini, F.A. Schockweiler, J.C. Moitinho de Almeida, P.J.G. Kapteyn, C. Gulmann, J.L. Murray, P. Jann (referent), H. Ragnemalm, L. Sevón och M. Wathelet,

generaladvokat: M.B. Elmer,
justitiesekreterare: R. Grass,

efter att ha hört generaladvokaten,

följande

Beslut

- 1 Genom ansökan, som inkom till domstolens kansli den 27 april 1995, har Vereniging van Samenwerkende Prijsregelende Organisaties in de Bouwnijverheid (nedan kallad SPO) och 28 andra klaganden överklagat förstainstansrättens dom av den 21 februari 1995, SPO m. fl. mot kommissionen (T-29/92, REG s. II-289), till den del förstainstansrätten ogillade deras talan om ogiltigförklaring på grund av nullitet och i andra hand om upphävande av kommissionens beslut 92/204/EEG av den 5 februari 1992 rörande ett förfarande för tillämpning av artikel 85 i EEG-fördraget (IV/31.572 och IV/32.571 — Byggnadsindustrin i Nederländerna, EGT nr L 92, s. 1).
- 2 SPO är en organisation för samordning som grundades år 1963 av olika nederländska sammanslutningar av byggnadsföretag och vars medlemmar för tillfället är de 28 andra klagandena. Alltsedan år 1952 hade dessa sistnämnda utfärdat föreskrifter för reglering av konkurrensen inom ramen för de anbudsförfaranden som organiseras i vissa regioner eller inom vissa sektorer av byggnadsindustrin. Efter att SPO grundades harmoniserades dessa regionala och sektoriella föreskrifter stegvis under SPO: s överinseende mellan åren 1973 och 1979 (punkterna 1, 2 och 4 i den överklagade domen).

- 3 Enligt sina stadgar har SPO till syfte att "främja och förvalta ordnad konkurrens, undvika samt motarbeta otillbörligt beteende vid prisanbud och främja uppkomsten av ekonomiskt motiverade priser". I detta syfte har SPO utarbetat föreskrifter för "institutionaliserad pris-och konkurrensreglering" och har befogenhet att ålägga påföljder för de medlemsföretag som underlåtit att iaktta de förpliktelser som följer av föreskrifterna. Tillämpningen av föreskrifterna kontrolleras av åtta verkställande byråer vilkas verksamhet står under SPO: s överinseende. De sammanslutningar som är medlemmar i SPO omfattar sammanlagt över fyra tusen byggnadsföretag som är etablerade i Nederländerna (punkt 2 i domen).

- 4 Den 3 juni 1980 antog SPO: s generalförsamling en "hederskodex" som var tvingande för de företag som hör till en sammanslutning som är medlem av SPO och där föreskrivs ett enhetligt sanktionssystem för överträdelse av de mellan åren 1973 och 1979 standardiserade föreskrifterna samt vissa materiella bestämmelser som är nödvändiga för verkställandet av föreskrifterna. Hederskodexen trädde i kraft den 1 oktober 1980 (punkt 5 i domen).

- 5 Den 16 augusti 1985 riktade kommissionen en begäran om upplysningar till SPO för att få information om utländska företags medverkan i denna organisation (punkt 6 i domen).

- 6 Genom ministerieförordning av den 2 juni 1986 antog de nederländska myndigheterna en enhetlig stadga som innehåller bestämmelser för förfarandet vid ingående av avtal avseende offentliga upphandlingar (punkt 7 i domen).

- 7 Samma år utfärdade SPO två nya föreskrifter för prisreglering (nedan kallade UPR) av vilka den ena avsåg anbuds förfaranden enligt det slutna förfarandet och den andra anbuds förfaranden enligt det öppna förfarandet. Dessa föreskrifter kompletterades genom fyra föreskrifter och tre bilagor och trädde i kraft den 1 april 1987 (punkt 8 i domen).

- 8 Det framgår i synnerhet av punkterna 90 och 125 i förstainstansrättens dom att UPR huvudsakligen avser att säkerställa att det är företagen och inte anbudstagaren som utser "sakägaren" som är den ende som kan kontakta anbudstagaren för att förhandla om innehållet i och priset på sitt anbud samt fastställa de pristillägg som anbudstagaren skall bära, vilka i huvudsak omfattar ersättningar för kalkyleringskostnader och bidrag till kostnaderna för branschorganisationernas, däribland SPO: s, verksamhet. I UPR föreskrivs dessutom att dessa tillägg omfattar alla kalkyleringskostnader för alla berörda företag som deltar i mötet och läggs till beloppet av det anbud som sakägaren lämnar till anbudstagaren, det vill säga att de enligt klagandena tillräknas den entreprenad som har gett upphov till dessa kostnader. Avslutningsvis kan anbudsgivarna dra tillbaka sina planerade prisbud efter att ha jämfört dem med andra anbudsgivares prisbud.
- 9 Den 15 juni 1987 genomförde kommissionen undersökningar hos SPO. Till följd av dessa anmälde SPO den 13 januari 1988 UPR till kommissionen. Anmälan kompletterades den 13 juli 1989 efter att UPR hade ändrats. I november 1989 beslutade kommissionen att inleda ett förfarande mot SPO och tillställde den 5 december 1989 SPO ett meddelande om anmärkningar. Efter ett förhör som ägde rum den 12 juni 1990 fattade kommissionen den 5 februari 1992 ett avslagsbeslut enligt artikel 85 i EEG-fördraget (punkt 10—23 i den överklagade domen).
- 10 I detta beslut fastställde kommissionen att SPO: s stadgar av den 10 december 1963 i dess ändrade lydelse, de två UPR av den 9 oktober 1986 och de föreskrifter och bilagor som hör till dem, de tidigare och liknande föreskrifter som ersattes genom dem och hederskodexen, med undantag av dess artikel 10, utgör överträdelser av artikel 85.1 i fördraget. Kommissionen ogillade dessutom den begäran om undantag som hade inlämnats med stöd av artikel 85.3 och ålade klagandena böter som sammanlagt uppgick till 22 498 000 ecu (punkterna 22, 23 och 25 i domen).

- 11 Den 13 april 1992 väckte SPO och dess 28 medlemmar talan vid förstainstansrätten om ogiltigförklaring på grund av nullitet eller i andra hand upphävande av kommissionens beslut.
- 12 Genom dom av den 21 februari 1995 ogillade förstainstansrätten talan och fastställde på detta sätt kommissionens beslut.
- 13 Den 27 april 1995 överklagade SPO och dess 28 medlemmar denna dom.

Parternas grunder

- 14 Till stöd för sitt överklagande avseende upphävande av domen av den 21 februari 1995 har klagandena åberopat två grunder av vilka den första avser begäran om undantag enligt artikel 85.3 i EG-fördraget och den andra bötesbeloppets storlek.
- 15 Klagandena har alltså inte ifrågasatt den del av förstainstansrättens dom i vilken det fastställs att det föreligger överträdelser av artikel 85.1 i fördraget.
- 16 Genom den första grunden har klagandena kritiserat förstainstansrätten för att vid kontrollen av kommissionens bedömning av deras begäran om undantag ha överträtt artiklarna 85.3 och 190 i EEG-fördraget, artikel 9.1 i rådets förordning

nr 17 av den 6 februari 1962, första förordningen om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86 (EGT nr 13, 1962, s. 204) eller åtminstone de allmänna gemenskapsrättsliga principerna om motivering av beslut och rätten till försvar.

17 Artikel 85.3 lyder på följande sätt:

”Bestämmelserna i punkt 1 får dock förklaras icke tillämpliga på

— avtal eller grupper av avtal mellan företag,

— beslut eller grupper av beslut av företagssammanslutningar,

— samordnade förfaranden eller grupper av samordnade förfaranden,

som bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen av varor eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande” (första villkoret) ”, samtidigt som konsumenterna tillförsäkras en skälig andel av den vinst som därigenom uppnås” (andra villkoret) ”och som inte

a) ålägger de berörda företagen begränsningar som inte är nödvändiga för att uppnå dessa mål” (tredje villkoret) ”,

b) ger dessa företag möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av varorna i fråga” (fjärde villkoret).

- 18 I den första delen av den första grunden har klagandena gjort gällande att förstainstansrätten, för att kunna kontrollera kommissionens bedömning av det andra och det tredje villkoret för undantag samt dess motivering, borde ha definierat "vinsten" i fråga genom att först undersöka det första villkoret för undantag, till vilket detta begrepp hänförs, innan den undersökte övriga villkor.
- 19 I den andra delen av den första grunden har klagandena kritiserat förstainstansrätten för att ha tillämpat ett antal inadekvata rättsliga kriterier vid sin kontroll av kommissionens bedömning av det andra villkoret för undantag.
- 20 För det första har förstainstansrätten utövat denna kontroll genom att hänvisa till begreppet konkurrens och inte till begreppet vinst såsom det definieras i det första villkoret för undantag i artikel 85.3, dels genom att besluta att de föreskrifter som är avsedda att hindra vad klagandena anser vara skadlig konkurrens "i princip" inte kunde undantas, eftersom de nödvändigtvis leder till en begränsning av konkurrensen, dels genom att särskilt i punkt 294 i den överklagade domen ange att klagandena "nödvändigtvis till slut begränsar konkurrensen och således berövar konsumenterna fördelar som tillkommer dem".
- 21 För det andra har förstainstansrätten i punkt 292 fastställt att en makroekonomisk analys inte var nödvändig vid undersökningen av det andra villkoret för undantag. Den har dessutom underlåtit att ta i beaktande de nederländska myndigheternas ställning och roll under den tid då föreskrifterna tillämpades.
- 22 För det tredje har förstainstansrätten dels fastställt i punkt 295 att vinsten skall komma alla användare till godo utan åtskillnad, dels underlåtit att beakta det förhållandet att det följer av dess egna konstateranden i slutet av punkt 296 om att andra anbudstagare än de vilkas situation förstainstansrätten har beaktat drar nytta av tillämpningen av föreskrifterna.

- 23 I den tredje delen av den första grunden, som avser det tredje villkoret för undantag, har klagandena kritiserat förstainstansrätten för att, genom att vidmakthålla den ensidiga karaktären som kännetecknar förfarandet för att utse sakägaren, ha ersatt kommissionens bedömning av föreskrifterna i fråga med sin egen bedömning vilket strider mot den exklusiva behörighet som tilldelats kommissionen genom artikel 9.1 i förordning nr 17. De har även kritiserat förstainstansrätten för att inte ha godtagit olika argument som de har framfört.
- 24 I den andra grunden har klagandena — fortfarande utan att utveckla sin kritik — kritiserat förstainstansrätten för att ha överträtt artiklarna 85 och 190 i EG-fördraget, artiklarna 4.2 och 15.2 i förordning nr 17 eller de allmänna gemenskapsrättsliga principerna om motivering av beslut, rättssäkerhet, rättsskydd och proportionalitet vid sin kontroll av kommissionens bedömning av hur allvarliga de överträdelse är som den har fastställt. Grunden i sin helhet avser den skyldighet som enligt klagandena åvilar kommissionen och förstainstansrätten att ta hänsyn till överträdelsens mer eller mindre avsiktliga karaktär (" uppsåtligen eller av oaktsamhet") när de bedömer hur allvarlig överträdelsen är, vilket utgör ett av de två kriterier som skall beaktas då det bötesbelopp som föreskrivs i artikel 15.2 andra stycket i förordning nr 17 fastställs.
- 25 I den första delen av den andra grunden har klagandena kritiserat förstainstansrätten för att vid denna bedömning inte i varje enskilt fall ha kontrollerat om överträdelsen hade begåtts " uppsåtligen eller av oaktsamhet". Detta villkor återfinns i artikel 15.2 första stycket.
- 26 I den andra delen har klagandena kritiserat förstainstansrätten för att inte ha upphävt kommissionens beslut som gjorde det omöjligt för förstainstansrätten att utöva sin kontroll över tillämpningen av de tvistiga kriterierna, eftersom kommissionen i punkt 140 " underlät att avgöra om det hade förekommit något uppsåt eller någon oaktsamhet" vad gäller de överträdelse som går tillbaka åtminstone till den 1 oktober 1980, medan den hade gjort detta vad gäller övriga överträdelse.

- 27 I den tredje delen har de i huvudsak hävdad att en eventuell tillämpning av artikel 4.2 i förordning nr 17, i vilken vissa avtal undantas från anmälningsskyldigheten, är en omständighet som förstainstansrätten absolut borde ha tagit i beaktande då bötesbeloppet fastställdes. Enligt klagandena innebär denna omständighet principiellt att överträdelserna endast har kunnat begås av oaktsamhet och inte avsiktligt, vilket förstainstansrätten har ansett.
- 28 I sin svarsskrivelse har kommissionen yrkat att överklagandet skall ogillas.
- 29 Angående den första delen av den första grunden har kommissionen gjort gällande att förstainstansrätten, med beaktande av den kumulativa karaktären av villkoren för undantag, inte kan kritiseras för att inte ha undersökt det första villkoret för undantag. Förstainstansrätten kan inte heller kritiseras för att — med avseende på det andra och det tredje villkoret för undantag — inte vid sin kontroll ha beaktat definitionen av "vinst" som klagandena själva har åberopat.
- 30 Vad gäller den andra delen av den första grunden har kommissionen gjort gällande att de olika anmärkningar som klagandena har åberopat beror på en missuppfattning av förstainstansrättens dom eller avser bedömningar av sakförhållanden som inte omfattas av den prövning som domstolen gör.
- 31 Vad gäller den tredje delen av den första grunden har kommissionen gjort gällande att den omständighet som var föremål för bedömningen, nämligen den ensidiga karaktären som kännetecknar förfarandet för att utse sakägaren hade diskuterats, eftersom den nämns på flera ställen i kommissionens beslut och eftersom det dessutom inte finns någon regel som hindrar att gemenskapernas domstolar vid sin kontroll av rättsenligheten av institutionernas rättsakter beaktar argument som inte som sådana återfinns i rättsakten i fråga utan bekräftar att den är riktig. Kommissionen har yrkat att de talrika andra argument som har åberopats inom ramen för denna grund inte skall godtas.

- 32 Vad gäller den andra grunden har kommissionen inledningsvis gjort gällande att förstainstansrätten har full prövningsrätt för att kontrollera beslut genom vilka böter åläggs. Vidare anser kommissionen beträffande de olika delarna av grunden att klagandena till att börja med har gjort en oriktig tolkning av artikel 15.2 första och andra stycket i förordning nr 17, vilka skall särskiljas, och vidare missuppfattat punkt 140 i kommissionens beslut där de kritiserade begreppen nämns, nämligen "avsiktligen eller åtminstone av oaktsamhet" och som avser frågan om det villkor är uppfyllt som rör åläggande av böter som anges i artikel 15.2 första stycket, i vilken det inte görs någon åtskillnad mellan de två fallen. Kommissionen har avslutningsvis gjort gällande att klagandena oriktigt har påstått att deras föreskrifter omfattas av artikel 4.2 i förordning nr 17. Detta påstående har för övrigt inte omfattats av vare sig kommissionen i sitt beslut eller av förstainstansrätten, eftersom denna artikel för övrigt inte är bindande vare sig vid fastställandet av böterna eller vid bestämmandet av deras belopp.

Domstolens bedömning

- 33 Enligt artikel 119 i rättegångsreglerna kan domstolen vid varje tidpunkt avvisa eller ogilla överklagandet genom motiverat beslut, om det är uppenbart att överklagandet inte kan upptas till prövning eller om det är uppenbart ogrundat.

Den första grunden

Den första delen

- 34 Vad gäller grunden avseende det förhållandet att förstainstansrätten inte företagit någon undersökning av det första villkoret för undantag vid sin kontroll av kommissionens bedömning av det andra och det tredje villkoret för undantag, skall det för det första påpekas att förstainstansrätten i punkterna 267 och 286 erinrade om

den kumulativa karaktären av de fyra villkoren för undantag och angav ”att det är tillräckligt för att kunna fastställa ogillande av en ansökan om undantag som sökandena anhängiggjort att ett av villkoren inte uppfylls”.

- 35 I andra hand skall det konstateras att förstainstansrätten, som i punkt 288 i den överklagade domen erinrade om att dess kontroll av kommissionens bedömningar i fråga om beviljande av ett undantag enligt artikel 85.3 är av begränsad karaktär, med stöd av parternas argument inledningsvis redogjorde för den vinst som enligt sökandena antogs följa av föreskrifterna (punkt 268—271 beträffande det andra villkoret och punkt 301 beträffande det tredje villkoret), innan den prövade dessa argument ett efter ett, i synnerhet i punkterna 293, 295, 296 och 298 samt i punkt 310 f.
- 36 Eftersom det andra villkoret för undantag avser vinstfördelning och inte huruvida det föreligger vinst, kunde förstainstansrätten, såsom den gjorde, bibehålla den definition av vinsten som sökandena åberopade utan att detta på något sätt ligger dem till last.
- 37 Av detta följer att den första delen av den första grunden inte kan godtas, då den är uppenbart oggrundad.

Den andra delen

- 38 Den kritik enligt vilken förstainstansrätten tillämpade ett antal inadekvata rättsliga kriterier vid kontrollen av kommissionens bedömning av det andra villkoret för undantag avseende vinstfördelning är uppenbart oggrundad.

- 39 Det första argument som framförts grundas på en uppenbar missuppfattning av domen. Det är tillräckligt att läsa det tvistiga stycket (punkt 294, in fine) i dess kontext för att kunna konstatera detta. I denna del av domen företar förstainstansrätten nämligen — på goda grunder vad gäller beviljande av ett undantag — endast en kontroll av om kommissionen begått ett uppenbart bedömningsfel (punkt 288). När förstainstansrätten uttalar sig inom ramen för en undersökning av det andra villkoret för undantag (en skälig fördelning av den vinst som antas följa av de tvistiga föreskrifterna) konstaterar den endast att den vinst som antas följa av att det som sökandena betecknar som skadlig konkurrens (början av det tvistiga stycket) inte kommer konsumenterna till godo. Genom att döma såsom den gjorde, förväxlade förstainstansrätten på intet sätt artikel 85.1 (förekomsten av konkurrensbegränsningar) och artikel 85.3 (villkor för undantag).
- 40 Klagandenas andra argument avser punkt 292 och grundas även det på en uppenbar missuppfattning av domen. Det framgår redan av en genomläsning av denna att förstainstansrätten — vilket klagandena låter förstå — inte antog någon principiell ståndpunkt enligt vilken makroekonomiska analyser var uteslutna från bedömningen av konkurrensbegränsande samverkan med avseende på det andra villkoret för undantag i artikel 85.3.
- 41 Efter att i punkterna 288 och 289 i domen ha erinrat om den begränsade karaktären av sina kontrollbefogenheter i fråga om undantag för konkurrensbegränsande samverkan, eftersom kommissionen i artikel 9 i förordning nr 17 tilldelas exklusiv behörighet, prövade förstainstansrätten i punkterna 290 och 291 om kommissionen på goda grunder inte hade beaktat den vinst som sökandena hade åberopat avseende den makroekonomiska nivån innan den i punkt 292 slöt sig till att kommissionen, genom att göra en sammanställning mellan sökandenas makroekonomiska analys och sin egen mikroekonomiska analys, inte hade begått något uppenbart bedömningsfel.
- 42 För övrigt är de nationella myndigheternas inställning under tiden för föreskrifternas tillämpning en faktisk omständighet som förstainstansrätten vid ett gemenskapsrättsligt avgörande inte alls var tvungen att beakta vid sin bedömning rörande det andra villkoret för undantag.

- 43 Vad gäller det tredje argumentet grundas även dess första del på en uppenbar missuppfattning av punkt 295 i den överklagade domen. Förstainstansrätten gav däri inte uttryck för den uppfattningen — vilket klagandena har påstått — att de fördelar som konstaterats borde komma alla användare till godo utan angav endast gränserna för de fördelar som sökandena hade åberopat genom att fastställa sakförhållanden som för det övrigt inte ankommer på domstolen att pröva.
- 44 I den andra delen av detta argument har klagandena kritiserat förstainstansrätten för att ha underlåtit att ta i beaktande det förhållandet att de kalkyleringskostnader som förorsakas av anbudstagare som förhandlar med ett stort antal företag — i avsaknad av dessa föreskrifter — skulle inräknas av dessa i deras allmänna kostnader och således belasta andra anbudstagare och att föreskrifterna, genom att de förhindrar detta, enligt klagandena gynnar andra anbudstagare än dem som förstainstansrätten avsåg.
- 45 Det framgår emellertid klart av början av punkt 296 att förstainstansrätten uttryckligen prövade frågan om exakt vem som erhöll den fördel som dessa andra anbudstagare antogs erhålla. Detta gjordes för att göra en avvägning mellan denna fördel och dess nackdelar samt gränserna för deras fördelning.
- 46 Således skall den andra delen av den första grunden ogillas i sin helhet såsom uppenbart ogrundad.

Den tredje delen

- 47 Utan att i detalj gå in på klagandenas argument skall det erinras om att domstolen i enlighet med en fast rättspraxis omgående har ogillat anmärkningar som riktats mot överflödiga domskäl i en av förstainstansrättens domar, eftersom dessa inte kan medföra att domen upphävs (se i synnerhet dom av den 22 december 1993,

Pincherle mot kommissionen, C-244/91 P, Rec. s. I-6965, punkt 25, och av den 18 mars 1993, parlamentet mot Frederiksen, C-35/92 P, Rec. s. I-991).

48 I det föreliggande fallet skall det anföras att förstainstansrätten, i punkt 267 i domen, vid undersökningen av villkoren för beviljande av ett undantag på goda grunder "inledningsvis påpeka[de] att de fyra villkoren för undantag i artikel 85.3 är kumulativa ... och att det är tillräckligt för att kunna fastställa ogillande av en ansökan om undantag som sökandena anhängiggjort att ett av villkoren inte uppfylls" (se även punkt 286) och att den dessutom, efter att i punkt 300 ha kommit fram till slutsatsen att det andra villkoret för undantag inte var uppfyllt, i punkt 310 i den överklagade domen närmare angav att den "därutöver fastställer" att det tredje villkoret för undantag inte heller var uppfyllt.

49 Då det framgår av punkterna 35 och 44 i förevarande beslut att förstainstansrätten inte har överträtt gemenskapsrätten genom att dra slutsatsen att det andra villkoret för undantag inte var uppfyllt, saknar den tredje delen av den första grunden verkan och det är uppenbart att den inte kan ligga till grund för överklagandet.

Den andra grunden

De två första delarna

50 Denna grund avser vilken storlek det bötesbelopp skall bestämmas till som åsyftas i artikel 15.2 andra stycket i förordning nr 17.

- 51 I den första delen har klagandena utgått ifrån det oriktiga antagandet att omfattningen av de begångna överträdelserna — som är ett av de två föreskrivna tillämpningskriterierna — absolut borde ha bedömts med hänsyn till villkoret i första stycket i denna bestämmelse där det föreskrivs att överträdelserna skall ha begåtts uppsåtligen eller av oaktsamhet.
- 52 I den andra delen har klagandena ytterligare och även i detta fall oriktigt påstått att förstainstansrätten borde ha upphävt kommissionens beslut som gjorde det omöjligt för denna att utöva sin kontroll, eftersom det i punkt 140 i beslutet inte gjordes någon åtskillnad mellan de överträdelser som begåtts uppsåtligen och de överträdelser som begåtts av oaktsamhet.
- 53 Det skall emellertid inledningsvis konstateras att det följer av den klara och exakta lydelsen av artikel 15.2 att den rör två skilda frågor. Å ena sidan definieras där de villkor som skall vara uppfyllda för att kommissionen skall kunna ålägga böter (villkor för att kunna ålägga böter), såsom det förhållandet att överträdelserna begåtts uppsåtligen eller av oaktsamhet (första stycket). Å andra sidan regleras där fastställelsen av bötesbeloppet vilket är beroende av hur allvarlig överträdelserna är och hur länge den har pågått (andra stycket). Denna obestridda åtskillnad bildar underlag för all domstolens rättspraxis rörande denna bestämmelse.
- 54 Avseende den första delen skall det vidare påpekas att det i artikel 15.2 andra stycket inte föreskrivs någon tvingande (inte heller någon fakultativ) hänvisning till de inledande villkoren i första stycket, och inte heller görs någon sådan hänvisning i domstolens rättspraxis avseende bestämmandet av bötesbeloppet. Det framgår nämligen av rättspraxis att det förhållandet hur allvarliga överträdelserna är skall fastställas med hänsyn till ett stort antal omständigheter, såsom i synnerhet de särskilda omständigheterna i målet, dess kontext och böternas avskräckande verkan, utan att det har fastställts någon tvingande eller uttömmande förteckning över de kriterier som absolut skall tas i beaktande.

55 Vidare skall det påpekas — såsom kommissionen har betonat — att överträdelse som har begåtts av oaktsamhet inte är mindre allvarliga ur konkurrenssynpunkt än överträdelse som har begåtts uppsåtligen.

56 Angående den andra delen är det tillräckligt att påpeka att punkt 140 i kommissionens beslut rör villkoren för åläggande av böter och att det varken i artikel 15.2 första stycket eller i domstolens rättspraxis görs någon åtskillnad mellan de två inledande villkoren som nämns som alternativ till varandra.

57 Under dessa omständigheter var förstainstansrätten inte tvungen, för att avgöra hur allvarlig överträdelsen var, att granska om den hade begåtts uppsåtligen eller av oaktsamhet, och ännu mindre att göra någon åtskillnad mellan de två fallen. De första två delarna av den andra grunden skall således ogillas såsom uppenbart ogrundade.

Den tredje delen

58 Vad gäller det förhållandet att klagandena har hävdat att det — vid bedömningen av hur allvarlig en överträdelse är — skall tas hänsyn till en eventuell tillämpning av artikel 4.2 i förordning nr 17, är det tillräckligt att konstatera att varken artikel 15.2 andra stycket i förordning nr 17, artikel 4.2 i samma förordning eller domstolens rättspraxis innehåller krav på att kommissionen eller förstainstansrätten skall ta hänsyn till en eventuell tillämpning av artikel 4.2 då bötesbeloppet bestäms. Vidare skall det påpekas att parterna — såsom förstainstansrätten på goda grunder har angett — i ett sådant fall alltid kan anmäla sina avtal till kommissionen för att erhålla befrielse från böter.

59 Även den tredje delen av den andra grunden skall således ogillas.

60 Således skall överklagandet ogillas enligt artikel 119 i rättegångsreglerna, eftersom det är uppenbart ogrundat.

Rättegångskostnader

61 Enligt artikel 69.2 i rättegångsreglerna skall tappande part åläggas att ersätta rättegångskostnaderna, om så har yrkats. Eftersom klagandena har tappat målet, skall de åläggas att solidariskt ersätta rättegångskostnaderna.

På dessa grunder fattar

DOMSTOLEN

följande beslut:

- 1) Överklagandet ogillas.
- 2) Klagandena skall solidariskt ersätta rättegångskostnaderna.

Luxemburg den 25 mars 1996

R. Grass
Justitiesekreterare

G.C. Rodríguez Iglesias
Ordförande